

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MILLIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI

Shamsiddin Xazratqulov Rustamovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
soliq va soliqqa tortish fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisda raqamli iqtisodiyotning mamlakat iqtisodiy tizimidagi o'ri, uning milliy rivojlanish jarayonlariga ta'siri hamda raqamlashtirishning asosiy yo'nalishlari yoritiladi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotning rivojlanish jarayonidagi muammolar hamda raqamli iqtisodiyotni shakllantirishda innovatsiya, texnologiya va inson kapitalining ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, innovatsiya, texnologiya, sun'iy intellekt, axborot tizimi, elektron hukumat, raqamlashtirish, barqaror rivojlanish.

Hozirgi davrda raqamli iqtisodiyot mamlakatning iqtisodiy hayotida tobora muhim ahamiyat kasb etayotgani bilan bog'liq. Bugun raqamlashtirish deyarli barcha sohalarda — ta'limda, sog'liqni saqlashda, ishlab chiqarishda va davlat boshqaruvida samaradorlikni oshirishning asosiy omiliga aylanmoqda. Raqamli iqtisodiyot nafaqat iqtisodiy tizimni modernizatsiya qiladi, balki fuqarolarning kundalik hayotini ham yengillashtiradi. Shu sababli, bu mavzuni o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan ham dolzarbdir.

Raqamli iqtisodiyot — bu iqtisodiy jarayonlarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llashdir. Uning asosiy maqsadi — ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish va boshqaruv sohalarida tezlik, aniqlik va shaffoflikni ta'minlashdir. Masalan, elektron hukumat tizimi orqali fuqarolarga xizmat ko'rsatish soddalashtirishmoqda. Oldin biror hujjatni olish uchun bir necha kun vaqt ketgan bo'lsa, hozir ularning ko'pi onlayn amalga oshiriladi. Bu vaqtni tejaydi, inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytiradi va ishonchni oshiradi.

Globallashuv sharoitida dunyo iqtisodiyoti tobora raqamli tus olmoqda. Raqamli texnologiyalar mamlakatlar uchun yangi o'sish manbai hisoblanadi. Ular resurslardan samarali foydalanishga, xarajatlarni kamaytirishga va ishlab chiqarish hajmini oshirishga yordam beradi. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan. “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida quyidagi ustuvor yo'nalishlar belgilanmoqda:

- internet infratuzilmasini rivojlantirish,
- davlat xizmatlarini to'liq elektron shaklga o'tkazish,
- axborot xavfsizligini kuchaytirish,

- raqamli savodxonlikni oshirish.

Bu chora-tadbirlar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, investitsiyalarni jalb etish va aholining hayot sifatini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot sezilarli darajada o'sdi.

- 2023-yil holatiga ko'ra, raqamli iqtisodiyot hajmi 92,6 trillion so'mni tashkil etib, bu mamlakat YaIMining 8,7 foizini tashkil qilgan.

- 2020-yilda esa bu ko'rsatkich atigi 2 foiz edi, ya'ni atigi uch yil ichida o'sish 4 baravarga yaqinlashgan.

- Raqamli sanoat hajmi 2023-yilda 19,6 trillion so'm, raqamli xizmatlar esa 73 trillion so'mdan ortiqni tashkil qilgan.

- 2024-yilda O'zbekistonda 4G internet qamrovi 75 foizga, aholi orasida internet foydalanuvchilari ulushi esa 70 foizdan oshgan.

Bu raqamlar raqamli soha qanchalik tez rivojlanayotganini yaqqol ko'rsatadi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakat iqtisodiy tizimida samaradorlikni oshiradi, chunki ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlarining avtomatlashtirilishi inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytiradi hamda vaqt va resurslarning tejashiga xizmat qiladi. Bu holat, ayniqsa, soliq, bojxona va bank tizimlari faoliyatida jarayonlarning tezlashishi va shaffoflikning ta'minlanishida yaqqol namoyon bo'ladi.

Raqamli iqtisodiyot yangi ish o'rinlarini yaratish imkonini berib, axborot texnologiyalari sohasida faoliyat yurituvchi yosh mutaxassislar uchun keng imkoniyatlar ochadi. IT parklar, dasturlash markazlari va startup ekotizimlarining rivojlanishi bandlik darajasining oshishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, raqamli tizimlarning joriy etilishi investitsiya muhitining yaxshilanishiga sabab bo'ladi. Raqamli ma'lumotlar bazalari va elektron boshqaruv tizimlari orqali iqtisodiy jarayonlarning ochiqligi ta'minlanadi, bu esa xorijiy va mahalliy investorlar ishonchini mustahkamlaydi.

Raqamlashtirish xizmat ko'rsatish sifatini ham sezilarli darajada oshiradi. Elektron to'lov tizimlari, onlayn ta'lim platformalari va raqamli tibbiyot infratuzilmalari aholining kundalik hayotini yengillashtiradi hamda ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada, raqamli iqtisodiyot mamlakatning raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Mahalliy tadbirkorlar raqamli platformalar yordamida o'z mahsulot va xizmatlarini xalqaro bozorlarga olib chiqish imkoniyatiga ega bo'lib, bu milliy iqtisodiyotning jahon iqtisodiy tizimidagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanish jarayonida muayyan to'siqlar mavjud bo'lib, ular ushbu sohaning to'liq potensialini ro'yobga chiqarishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Eng avvalo, kiberxavfsizlik tahdidlari raqamli infratuzilmaning ishonchligiga putur yetkazishi mumkin. Ma'lumotlar oqimi hajmining ortishi bilan bir qatorda, ularni

himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish zarurati ham ortib bormoqda. Shuningdek, malakali IT mutaxassislarning yetishmasligi sohada kadrlar salohiyatining cheklanganligini ko'rsatadi. Bu holat zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ularni samarali boshqarishda muammolar keltirib chiqaradi.

Hududlar o'rtasidagi infratuzilma tafovutlari ham raqamli iqtisodiyotning teng rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Ayni paytda ayrim chekka hududlarda internet tarmog'ining sifati pastligi, raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini cheklaydi va shahar hamda qishloq aholisi o'rtasida raqamli tafovutni kuchaytiradi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Eng avvalo, ta'lim tizimida axborot texnologiyalari yo'nalishlarini kengaytirish va yoshlarni dasturlash hamda raqamli ko'nikmalarga o'rgatish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, innovatsion startaplarni qo'llab-quvvatlash va ularning faoliyatini rag'batlantirish orqali raqamli ekotizimni yanada rivojlantirish mumkin. Kiberxavfsizlik tizimini mustahkamlash esa davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirgan holda raqamli infratuzilmaning barqarorligi va ishonchliligini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot bugungi zamonaviy jamiyatning ajralmas qismiga aylanib bo'ldi. U nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki inson hayot sifatini yaxshilaydi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va shaffof tizimni yo'lga qo'yadi. Kelajakda O'zbekiston uchun eng muhim vazifa — raqamli infratuzilmani yanada kengaytirish, malakali kadrlar tayyorlash va innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etishdir. Shu yo'l bilan mamlakatimiz global raqamli iqtisodiyotda munosib o'rin egallashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi farmoni, 2020-yil 5-oktabr.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi farmoni, 2020-yil 5-oktabr.

lex.uz (<https://lex.uz/>)

2. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy sayti – raqamli iqtisodiyot siyosati va loyihalari bo'yicha ma'lumotlar.

<https://www.mf.uz> (<https://www.mf.uz/>)

3. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi – "Raqamli transformatsiya" dasturi.

<https://mitc.uz> (<https://mitc.uz/>)

4. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi – Raqamli xizmatlar, IT sektori va elektron savdo bo'yicha statistik ma'lumotlar.

<https://stat.uz> (<https://stat.uz/>)

5. Jahon banki (World Bank) – Digital Economy for Central Asia hisobotlari, 2023-yil.
<https://www.worldbank.org> (<https://www.worldbank.org/>)
6. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) – Digitalization and Economic Growth maqolasi, 2022-yil.
<https://www.imf.org> (<https://www.imf.org/>)
7. OECD – Measuring the Digital Economy (2023) tahliliy hisobot.
<https://www.oecd.org> (<https://www.oecd.org/>)
8. Jahon Iqtisodiy Forumi (WEF) – The Global Digital Competitiveness Index, 2024-yil.
<https://www.weforum.org> (<https://www.weforum.org/>)
9. “Raqamli iqtisodiyot: nazariya va amaliyot” – T. Ibrohimov, N. Shodmonov. Toshkent, 2023-yil.
10. “Innovatsion iqtisodiyot va raqamlashtirish yo‘nalishlari” – O‘zbekiston Milliy universiteti ilmiy jurnali, 2024-yil 1-son.